

Prie Arino tęsiasi įkurtuvės

Publikuota: 2016 m. Balandžio mėn. 9 d.

Didžiojo penktadienio rytą saulės nušviestas Jonišio miestelis kvėpavo laukimu. Tuščia gatvė. Tušti kiemai. Tik iš kai kurių kaminų rūkstantis dūmas rodė, kad esama gyvasties. Soduose varnėnai įsismaginę sugrįžtančia šiluma džiūgavo.

Valstybinė siena – ežeras

Įvažiuojančius nuo Pabradės pasitinka ir iki pat miestelio lydi Arino ežeras. „Kol Vilniaus kraštas priklausė Lenkijai, valstybinė siena ėjo ežeru. Tada Joniškis buvo gana gyvas pasienio miestelis. Čia buvo ir pasieniečiai, ir pasienį aptarnaujančios įstaigos, ir daboklė, – Jonišio istoriją primena seniūnas.– Vilnių sugrąžinus Lietuvai, ir pasienio tarnybos nebebuvo reikalingos.“

Šiandien Arino ežeras tarnauja ne tik Jonišio miestelio, bet ir aplinkinių vietovių gyventojų poilsiui. Prieš kelerius metus Molėtų savivaldybės rūpesčiu prie ežero buvo įrengtas paplūdimys ir jame poilsiui reikalinga įranga – pavėsinės, staliukai, suoleliai, persirengimo kabina. „Tik tiltelį per trumpą padarė“, – mosteli ranka seniūnas.

Nors tądien ežeras dar buvo sukaustytas ledo, bet pakrantėje prie nendrių properša mėgavosi porėlė gulbių, zujo kelios antys. O po miestelį lydintis seniūnas pasidžiaugia, kad ežero vanduo labai skaidrus – stovint ant tiltelio galima pamatyti, kaip dugnu vėžiai ropinėja.

„Nedaug trūko, kad būtume šį priėjimą prie ežero praradę. Miestelis per plauką išvengė paskutinės viešos prieigos prie ežero privatizavimo. Atsirado žmogus, pabandęs iš kitur atsikelti žemę ir mūsų miestelyje „atkurti“ nuosavybę. Iš pusantro hektaro sklypo miesteliui bebūtų likęs vos 15 arų priėjimo prie ežero „koridoriukas“. Miestelio bendruomenės aktyviems nariams pavyko sklypą išsaugoti. Dabar turime ir mėgstamą poilsiui, ir švenčių vietą. Čia ir per Užgavėnes, ir per Jonines susirenkame“, – pasakoja R. Verbaitis.

Tapę nereikalingi

Šalia paplūdimio kuklus obeliskas ir aptvertas žemės lopinėlis primena skaudų miestelio istorijos puslapį. 1944 m. liepos – rugpjūčio mėnesiais vokiečių nurodymu buvo sušaudyta apie

šimtas Joniškyje gyvenusių žydų. „Šaudė atskirai vyrus ir atskirai moteris su vaikais. Vieniame miestelio gale vyrų, kitame miestelio gale – moterų ir vaikų bendras kapas“, – pasakoja seniūnas.

Bibliotekoje saugoma prof. dr. Rimvydo Laužiko surinkta informacija apie Joniškį, leidžia daryti prielaidą, kad jau XVIII a. pabaigoje miestelyje veikė žydų paroduotuvė.

„Žydai buvo įsikūrę palei ežerą einančia gatve nuo bažnyčios link miestelio kapinių. Tačiau dabar kaip ir nebelikę jokio žydų gyvenimo pėdsako. Vieni jų namai buvo nugriauti ir jų vietoje pastatyti nauji, kiti – perstatyti. Tik, manoma, kad sinagogos likučiai dar tebestovi. Matote, prie statomo namo mūro liekanos. Teigiama, kad tai sinagogos pastato dalis. Tarybiniais laikais tame pastate buvo pieninė. Paskui pastatas buvo privatizuotas, pradėtas perstatyti į gyvenamąjį namą, bet savininkai keičiasi, o namas taip ir neužbaigiamas, – einant miestelio gatve pasakoja R. Verbaitis.– Gal todėl, kad šioje gatvėje buvo ir ūkio kontora, gal dėl kitų priežasčių, mirusiųjų šia gatve tarybiniais metais neleisdavo nešti į kapines. Leisdavo tik lygiagrečiai einančia gatve išeinančius lydėti.“

Sukilėlių atminimas

Einant gatve seniūnas prisitaria, kad jos sutvarkymas ir išasfaltavimas buvo vienas pirmųjų jo darbų prieš dvidešimt metų tapus seniūnu. Gatvės gale – už baltų vartų didžiulių beržų prieglobstyje amžino poilsio gula joniškiečiai. Nors savo paskirtį ir praradusios, bet buvusias griežtas nuostatas rodo senos savižudžių kapinės.

Kapinių gilumoje esantis antkapinis paminklas primena 1941 m. birželio 26-28 d. žuvusius Lietuvos Respublikos kariuomenės karius, Pabradės apsaugos rinktinės Jonišio būrio sukilėlius Joną Adomaičių, Praną Busį, Dominyką Grigaliūną, Juozą Merkevičių, Juozą ir Konstantą Žuromskius, Alfonsą Žvikevičių, 1941 m. birželio 28 d. besitraukiančios Raudonosios Armijos kareivių nužudytus Juozapą ir Petrą Tarakavičius ir 1941 m. liepos 13 d. Joniškyje žuvusį sukilėlį Alfonsą Piliponį. Paminklo autorius – skulptorius Jonas Jagėla. Paminklas pastatytas 2001 m. Valdo Striužo rūpesčiu.

„Reikėtų plėsti kapines, nes vis sunkiau su vietomis“, – išeinant iš kapinių, jau kelintą šimtmetį priglaudžiančių miestelio gyventojus, užsimena seniūnas, o paklaustas, koks balansas tarp gimstančių ir išeinančių tik mosteli ranka: „Neverta net lyginti. Dauguma gyventojų – vyresnio amžiaus.“

Jokūbo kelias

Ant kalvelės pasilypėjusi stovi medinė Švento apaštalo Jokūbo bažnyčia, apjuosta iš akmenų sumūryta tvora su plytų stulpais. Prie šventoriaus vartų prisegtas ženklas simbolizuoja, kad Joniškis yra per Europą einančio Švento Jokūbo kelio dalis. „Tikimės, kad tai padės plačiau paskleisti žinią apie mūsų gražų miestelį ir sulauksime daugiau svečių“, – lūkesčiais pasidalija Jonišio bendruomenės pirmininkė Nastė Zarembienė.

Kaip liudija bibliotekoje saugoma informacija, bažnyčios atsiradimas glaudžiai siejasi su jėzuitų atsiradimu. Mat Jonišio dvaro savininkė H. Giedraitytė-Surgaitienė dvarą perdavusi jėzuitams. Šie 1726 m. ir pastatė bažnyčią. Pirmoji bažnyčia buvusi pastatyta iš tašytų rąstų. 1848 m. klebono F. Petrausko ir parapijiečių rūpesčiu buvo pakeisti bažnyčios sienojai. Bažnyčioje stovi vieni seniausių vargonų Lietuvoje. Šventoriuje palaidotas lietuviškos spaudos platintojas kunigas Stanislovas Šlamas.

Kaip liudija išlikę prisiminimai, bažnyčioje, nors lietuviškos pamaldos vyko nuo 1891 metų, nuolat kildavo nesutarimų tarp lenkų ir lietuvių. 1912 m. buvo teisiami asmenys, terorizavę tuos, kurie viešai kalbėjo lietuviškai, giedojo lietuviškas giesmes ir skaitė lietuviškas maldaknyges.

Joniškio bažnyčios neaplenkė ir pokario metų represijos. Ištremtas klebonas Juozas Voveris, o klebonas Juozas Šalčius dar ir 10 metų kalėti buvo nuteistas

Nuo 1752 metų švenčiami Švento Jokūbo atlidai yra tapę didžiausia miestelio švente, sutraukiančia ne tik gimines ir artimuosius, bet ir neretą į tolimus kraštus išvykusi nors trumpam parvilioja.

„Anksčiau, kol buvo gyvas kunigas Edvardas Kraujalis, turėjome savo kunigą. Jam mirus savo kunigo nebeturime. Ir klebonijos pastatas be žmogaus pamažu leidžiasi, – apgailestavimo neslepia seniūnas ir priduria. – Dabar mūsų parapiją aptarnauja Inturkės kunigas“.

Priešais bažnyčią stovi Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečiui 1928 m. pastatytas paminklas. Sovietiniais metais jis buvo nuverstas ir ten pat užkastas. Atkūrus nepriklausomybę žmonės jį sugražino į ankstesnę vietą. Už paminklo – pokario metų skausmą menantis buvęs NKVD pastatas.

Mokykla virto daugiafunkciu centru

Miestelio puošmena – Jonišio mokyklos-daugiafunkcio centro pastatas. Manoma, kad mokykla įsikūrusi buvusio dvaro vietoje. Mokyklos įsteigimas Joniškyje siejamas su jėzuitais. Pirmoji mokykla veikusi prie bažnyčios, nes atskiram mokyklos pastatui Edukacinė komisija nedavė nei pinigų, nei medienos. 1819 m. įsteigta valdinė mokykla.

„Beveik viso pastato išorė jau atnaujinta, tik nedidelė dalis beliko,– pasidžiaugia R. Verbaitis.– Kai 1986 metais atsikėliau į šias vietas, Joniškyje buvo vidurinė, keliolikos kilometrų spinduliu buvo trys aštuonmetės ir viena pradinė mokykla. Dabar mokykla liko tik Joniškyje. Ir tik pagrindinė.“

„Šiuo metu turime 79 mokinius. Yra ir ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupelės. Jas lanko devyni vaikučiai. Tačiau apie mokyklos perspektyvą sunku kalbėti. Bus mokinių, gyvuos ir mokykla, – mokyklos direktorės Janinos Girulskienės balse pasigirsta liūdno gaidelės.– Dabar Jonišio mokyklos-daugiafunkcio centro paslaugos, veiklos ir darbo metodai orientuojami į seniūnijos žmonių įvairių grupių poreikius ir galimybes.“

Pasak direktorės, centre vyksta reguliari sportinė veikla jaunimui ir suaugusiems, organizuojamos paskaitos, mokymai, kompiuterinių įgūdžių lavinimas, konsultavimas ir informavimas, išvykų, organizuojamos ekskursijos. Vyresnio amžiaus joniškiečiai lanko trečiojo amžiaus universiteto užsiėmimus. Yra galimybė mokytis anglų kalbos, rankdarbių. „Įsteigus daugiafunkcij centrą, efektyviai panaudojama mini konferencijų salė, mokymų klasė su interaktyviąja lenta, kompiuterių klasė, sporto salė, treniruoklių salė, sporto aikštynas“, – pabrėžia direktorė.

Plečiasi bibliotekos veikla

„Turime kūrybines dirbtuves, į kurias renkasi ir vaikai, ir suaugę, ir senjorai. Prieš Kalėdas mokėmės pinti adventinius vainikus. Prieš Velykas dekupažu marginome kiaušinius. Dar mokėmės daryti iš šakų Velykinius lizdus, o kadangi esu gamtos vaikas, net kiaušinius iš samanų kūrėme. Ir velykinius paukščius pasidarėme“, – apie paskutiniuosius užsiėmimus skuba pasakoti bibliotekininkė Virginija Kalinauskienė. Tai proginiai užsiėmimai, o tarp jų moterys mokysis kurti papuošalus, kitų rankdarbių. „Taigi internete viską susirandu, pati pabandau, o paskui ir kitus pamokau. Manau, teisingai rajono savivaldybė padarė, apjungusi mokyklų ir viešąsias bibliotekas, – svarsto bibliotekininkė. Ir pasidžiaugia, kad daugiafunkciame centre yra vietos ir skaityklai, ir prieigą prie interneto yra, ir bevielis ryšys WI-FI, ir elektroninė skaityklė.– Ir parodas rengiame. Šiuo metu eksponuojame aktoriaus Rimvydo Kalvelio sukurtus paveikslus. Jis turi sodybą Molėtuose. Su mūsų dailės mokytoju bičiuliaujasi. Taigi sužinoję, kad jis piešia paprašėme pas mus surengti parodą. Per parodos atidarymą net paskaitė, dovanodamas malonią šventę mokytojams, mokiniams ir miestelio gyventojams.“

Bibliotekininkė dėl skaitytojų nesiskundžia. Pasak Virginijos, jei persikėlus į trečią vietą – daugiafunkcij centrą – skaitytojai biblioteką susiranda, vadinasi, ji žmonėms reikalinga. „Kazimieras – ypatingas skaitytojas. Jis domisi istorija, filosofija, kas didžiosios dalies skaitytojus mažai vilioja“, – maloniai nusišypsojusi Virginija pristato užėjusį skaitytoją.

Seniūnijos pastatas – privatizacijai

Beveik prieš mėnesį į daugiafunkcij centrą persikraustė ir seniūnija. Tiesa, kaip teigia seniūnas, dar ne visus daiktus spėjo persinešti, dar ne viską ir naujoje vietoje susitvarkė, tačiau ir patys, ir seniūnijos gyventojai po truputį prie naujos vietos pratinasi. Patogiau ir jaukiau.

„Sename pastate tik paštas ir telekomunikacijų įranga likusi. Paštas neužilgo persikels į senąjį ambulatorijos pastatą. Jį nusipirko jauni verslininkai. Dabar remontuoja. Įrengs ten parduotuvę, galbūt kelis nakvynės kambarius ir paštui suteiks plotą. Tad senasis pastatas bus perduotas turto bankui“, – sako Rimantas Verbaitis.

Šoka net seniūnas

Seniūnija rūpinasi ir miestelio kultūra. „Išdykusi ta mūsų kultūros darbuotoja, privertė seniūną šokti, – smagiai nusijuokęs pasiguodžia Rimantas Verbaitis, o seniūnijos kultūros darbuotoja

Liucija Sinkevičienė pasidžiaugia, kad prieš kelis mėnesius susikūręs šokių kolektyvas tris šokius jau išmoko ir per Kovo 11-ąją bendruomenei pasirodė. – Esame labai dėkingi mus šokti mokančiai mokytojai Daliai Kalabuckienei. Tai daug noro ir idėjų turintis žmogus. Jos dėka vyksta ir aerobikos užsėmimai.“

„Pilna salė prisirinko pasižiūrėti, kaip mes šokame. Su mobiliais filmavo ir draugams siuntinėjo, pareplikuodami, kad tas per storas, anas per plonas“, – įspūdziais dalijasi seniūnas ir pajuokauja, kad dabar balsus ir ansamblis derina.

„Daugiafunkciame centre turime labai puikias galimybes repetuoti, o rengti didesnius koncertus nelabai kur turime. Aktų salė per maža. Be to, joje net scenos neturime, nes buvo planuojama didesnius renginius sporto salėje rengti. Ir mobili scena ten yra, bet, deja, dėl akustikos jokių koncertų ir renginių negalime ten rengti. Toks aidas, kad net susikalbėti sunkiai sekasi. Tad sporto salė tik sportui ir galime naudoti. Renkasi ir tinklininkai, ir krepšininkai“,– sako Liucija. Esant šiltam orui dalis renginių vyksta mokyklos-daugiafunkcio centro kieme įrengtame amfiteatre. „Gražia miestelio tradicija tapo prieš švento Jokūbo atlaikus prie paminklo kuriami gėlių kilimai. Suvažiuoja bendruomenės iš aplinkinių kaimų ir miestelių, įsijungia ir pavieniai asmenys“, – dar vieną tradiciją pristato bendruomenės pirmininkė Nastė Zarembienė.

Priešais mokyklos pastatą – šiuolaikiškai įrengtas stadionas. Krepšinio ir futbolo aikštės. „Anksčiau mūsų mokykla buvo pelnusi sportiškiausios mokyklos rajone vardą. Ir seniūnija ne kartą pelnėme seniūnijų sporto varžybose nugalėtojų taurę“, – pasidžiaugia seniūnas ir ima pasakoti apie Joniškyje vykstančias sporto šventes. Jos pakeitė miestelio išskirtinę baikerių šventę. „Kol stadionas buvo nesutvarkytas, ten baikeriai važinėdavo. Išsitraukdavo kas tik ką važiuojančio turėjo. Sutvarkius stadioną nebeturime kur šių švenčių rengti“, – sako bendruomenės pirmininkė.

Šeimoje vaikui geriau

Turi Joniškis ir savo skausmą – tai socialinės rizikos šeimos. Seniūnijoje jų dešimt. Jose auga 20 vaikų. „Pagal išgales tais vaikais tėvai rūpinasi. Mūsų šeimos nėra labai blogos, todėl stengiamės vaikus šeimose išsaugoti. Lankomės namuose, kalbamės, jei reikia prašome mokyklos pagalbos,– pasakoja seniūnijos socialinė darbuotoja Janina Zarembienė.– Per visus savo darbo metus nesame nė vieno vaiko atidavusi į globos namus. Stengiamės vaiką išsaugoti šeimoje.“

Pagrindinė socialinės rizikos šeimų problema – alkoholizmas. „Liūdniausia, kad dalis šeimų jau yra antra ar trečia karta, kuri yra tik reikalaujanti: mums priklausau ir turite duoti, – apgailėstauja Janina. – Tokie žmonės neturi ir socialinių įgūdžių. Kiek leidžia galimybės, tuos įgūdžius stengiamės suteikdami lankydamiesi jų namuose. Žinoma, jei turėtume kokį dienos centrą, būtų geresnės sąlygos įgūdžiams ugdyti. Tačiau niekada nesutiksiu su žiniasklaidos formuojama nuostata, kad kaimas prasigėręs. Jei atvažiuavę mato tik prie parduotuvės stovinčius „etatinus“, nereiškia, kad visas kaimas geria. Kaimas turime daug puikių, darbščių, kūrybingų žmonių.“

Patvirtindama šiuos žodžius, bendruomenės pirmininkė ima kalbėti apie bendruomenės projektus, bendruomenės namus, į kuriuos miestelio gyventojai ateina ir linksmą ir liūdną valandą.

„Planuojame pasinaudodami ES parama kurti socialinį verslą. Turime nuostabų ežerą, kraštovaizdį, reikia išmokyti žmones užsidirbti“, – artimiausiais planais pasidalija bendruomenės pirmininkė Nastė Zarembienė. Miestelyje trūksta kavinės nėra kur svečio apnakvydinti, nes kol kas apie viešbutį ir kavinę čia primena tik užgesusio šio verslo likusios iškabos.

Verslais miestelis negali pasidžiaugti. Už gero puskilometro buvusiame gyvulininkystės komplekse pienininkystės ūkį vysto iš Danijos atsikėlęs ūkininkas. Lietuvoje gimę du jo vaikai puikiai lietuviškai kalba. Deja, pieno supirkimo kainos, pasak seniūno, ūkininką verčia keisti veiklos kryptį, o gal net iš Joniškio trauktis. „Didžiausias mūsų darbdavys – Pabradėje esanti medicinos įrangos gamykla „Intersurgical“. Rajono meras Stasys Žvinys dėl rajono žmonių įdarbinimo važiavo į šią įmonę tartis, – kasdienybę apžvelgia seniūnas. – Joniškis yra labai geroje geografinėje vietoje. Iš vienos pusės Dubingių, iš kitos pusės – Labanoro regioninis parkas. O mes per vidurį, tad pas mus galima viską laisvai statyti. Planuojama ir kelią nuo Vilniaus apskrities ribos iki miestelio sutvarkyti. Tikimės, kad gal už poros metų turėsime gerą kelią? Ir iki Vilniaus tik 65 kilometrai.“

Genovaitė Paulikaitė
Valstiečių laikraštis

